

grafiju koja mnogostrano osvjetljava mjesto i ljude, upoznavajući čitaoca s protagonistima svečanosti i protagonistima svakidašnjice, skicirajući precizno socijalne i političke sukobe, ekonomske odnose, probleme, pa i lijepe strane života. Bronzini je pratio svečanost u njezinoj ljudskoj i društvenoj dinamici, primjećujući da je svake godine zbivanje drugačije: on običaj ne opisuje, on običaj *priča*, gotovo bismo mogli reći da ga *osjeća* i kao sudionik i kao znanstvenik.

U prvom poglavlju, koje je napisano nakon prvih sudjelovanja u svečanosti (1969 — 1971), želio je registrirati vlastitu participaciju u svečanosti, osjećaj susreta dvaju različitih svjetova; to prvo poglavlje pokazuje se uspješnom skicom, sumarnom informacijom koja čitaoca uvodi u temu i naznačuje mu smjernice tumačenja. Drugo poglavlje iznosi svjedočanstva, zapise razgovora sa sudionicima, korigirajući i dopunjavajući početnu sliku mišljenjima ljudi koji su s običajem srasli. Treće poglavlje daje dokumente, statističke podatke o selu, latinski tekst legende o lokalnom svecu uz čije ime je običaj vezan, općinske dozvole za izvedbu običaja, račune o troškovima svečanosti, podatke o dokumentarnom filmu snimljenom 1969. s Bronzinijevim komentarom, opise dijapozitiva snimljenih iste godine, čak i tehničke podatke o formatu, filmu i opremi.

Četvrto i peto poglavlje donose određenu korekciju metode. Sedam godina kasnije (1976. i 1977) Bronzini je promatrao izvedbu običaja drugim očima, istražujući je kao poseban tip predstave u kontekstu, kao »izraz seljačke civilizacije i narodnu predstavu«. Takav drugačiji pogled dopunjava ranije autorove pozicije, naglašava kreativnu komponentu zbivanja i adekvatnije valorizira ulogu religije. Šesto poglavlje sačinjeno je od tekstova drugih suradnika, od kojih su neki Bronzinijevi učenici, što opet na svoj način doprinosi boljem upoznavanju običaja, pružajući potpuniju sliku. Sedmo je

poglavlje dodatak s podacima o sličnim običajima u drugim mjestima iste pokrajine (*Lucania*, danas Basilicata) i s programatskim tekstom koji se zalaže za muzej seljačke civilizacije u toj pokrajini.

Kako sam Bronzini kaže, ova knjiga nije mogla dati čvrstu i uniformnu, vječnu sliku jednog običaja, jer takva slika ne postoji, kao ni takav običaj. Autor je dao svoje viđenje svečanosti u njezinu aktualnu kontekstu, dopunivši to brojnim fotografijama, dokumentima i komentarima drugih sudionika i istraživača.

Ali ova izvanredna knjiga nije samo to — ona po mnogim svojim odlikama može poslužiti kao model ili bar kao poticaj svakom suvremenom promišljenom i sustavnom folklorističkom istraživanju.

Ivan Lozica

Gerda Möhler, Das Münchner Oktoberfest. Brauchformen des Volksfestes zwischen Aufklärung und Gegenwart, UNI-Druck, München 1980, 352 str. + 27 tabli.

Oktoberfest datira od 12. 10. 1810, kada je u Münchenu povodom vjenčanja bavarskog princa Ludwiga organizirano veliko narodno veselje, a prostor na kojem je održano prozvan u čast prinčeve žene Therese von Sachsen Theresienwiese.

Prosvjetiteljskom koncepcijom zamišljen kao »Nationalfest«, manifestacija klasnog i nacionalnog jedinstva s podjednako važnom ekonomskom i zabavno-pedagoškom komponentom, Oktoberfest je tokom 170 godina postojanja doživljavao značajne promjene, ali je do danas ostao autentična pučka svečanost. Iako u suvremenim uvjetima gubi svoj primarno lokalni karakter, Oktoberfest nije postao prvenstveno turističko-industrijska roba i nije pripao pasivnim promatračima koji žele konzimirati »pravu narodnu kulturu«, već se razvio u godišnji običaj (»Festbrauch«) koji u životu stanovnika Münchena i danas zauzima istaknuto mjesto.

Po riječima autorice, cilj ovog fenomenološko-etnološkog rada bio je prikaz stila suvremene pučke svečanosti i međusobnih odnosa nosilaca pojedinih njenih segmenata.

Rad se temelji na veoma opsežnoj pismenoj i slikovnoj građi, čiji je znatan dio prikazan u ovom izdanju, pa omogućava čitaocu detaljan uvid u zanimljivu prošlost Oktoberfesta i u njegove suvremene oblike.

Nakon iznošenja podataka o zašecima Oktoberfesta i objašnjenja svog teoretskog pristupa grupi fenomena vezanih uz pučku svečanost, autorica govori o odnosu Oktoberfesta i Zentrallandwirtschaftsfesta, privredne izložbe koja je nekada bila integralni dio Oktoberfesta, a danas je od njega organizacijski i prostorno odvojena. S tim u vezi razlaže odnos kategorija igre i rada. Govori nadalje o organizaciji, nosiocima, elementima, formacijama i formama Zentrallandwirtschaftsfesta kao običaja.

Više od dvije trećine knjige posvetila je autorica iscrpnoj analizi samog Oktoberfesta: konjskim trkama i igrama na konju, gađanju (»Festschiessen«), pokretnim igrama, vrtuljcima i izložbama, objedovanju i zajedništvu sudionika Oktoberfesta, te svečanim mimohodima. Na kraju knjige donosi kratku periodizaciju povijesti Oktoberfesta.

Za nas je svakako najzanimljivije metodološko polazište ovog rada i kategorije kojima se autorica služila pri analizi ovako kompleksnog kulturnog fenomena. Ona naglašava da i psihološko i funkcionalnosociološko objašnjenje pučke svečanosti mogu objasniti samo neke od njenih aspekata. Sama ne želi dati definiciju i objašnjenje pučke svečanosti u cjelini, već karakterizaciju pojedinih njenih elemenata i prikaz njihovih međusobnih odnosa. Preciznije, navodi da će u radu zacrtati put razmatranja pojedinačnih kulturnih fenomena unutar njihove cjeline (»Festkomplex«).

Osnovno je pri proučavanju pučke svečanosti uočiti tri kvalitativno promjenjive i međusobno zavisne

funkcionalne cjeline: narod (puk) koji u svečanosti sudjeluje (»teilnehmendes Volk«), sloj organizatora, priređivača, nosilaca svečanosti (»veranstaltende Trägerschicht«, »veranstaltender Organisator«) i instituciju koja svečanosti daje pečat legitimnosti i sa svoje strane određuje njene oblike (»legitimierende Institution«). Konkretno načine njihova sudonošenja autorica je prikazala shematski.

U analizi na razini apstrakcije upotrebljava pojam »Brauchelement« shvaćen kao temeljni element grupe istovrsnih običaja, odnosno običaja bez obzira na njegova kulturna i historijska određenja. Na razini konkretnosti služi se pojmom »Brauchformation«, koji predstavlja konkretni, pojavni oblik pojedinog elementa, uvjetovan kulturom (autorica specificira: religijom, društvenim odnosima, privrednim sistemom) i povijesnim trenutkom u kojem nastaje. Njemu je nadređen pojam »Brauchform«, koji obuhvaća grupu međusobno povezanih formacija, dakle splet elemenata koji u svom konkretnom izrazu oblikuju proučavani običaj.

Kompleksni kulturnohistorijski uvjetovani sustavi ljudskog djelovanja i predmetni znakovi i simboli komplementarno se nadopunjuju, pa su za istraživača običaja jednako značajni. Nasuprot historijskom istraživanju koje ih razdvaja i zato teško rekonstruira društvenu uvjetovanost nastanka i toka pojedinog običaja, ali i nasuprot jednostranom pristupu toj društvenoj uvjetovanosti koji previđa njene specifične kulturne oblike, autorica se zalaže za upotrebu neutralnog pojma »Brauchformation«, pomoću kojeg se kulturom oblikovane radnje, ponašanja i djelovanja mogu promatrati na istoj razini s odgovarajućim slikovnim i predmetnim tvorbama.

A to je put ka cjelovitom objašnjenju suvremene pučke svečanosti — njenih temelja, oblika i perspektiva.

Maja Povrzanović